

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ
“Правни аспекти савремених друштвених кретања у Републици Србији” -
за период 01.01.2019. – 31.12.2021. године

Издавач

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Правни факултет

За издавача

Проф. др Душанка Јововић, декан

Главни и одговорни уредник

Проф. др Јелена Беловић, руководилац пројекта

Секретар пројекта

Проф. др Страхиња Миљковић

Уређивачки одбор

Проф. др Душанка Јововић
Проф. др Владимир Боранијашевић
Проф. др Олга Јовић Прлаиновић
Проф. др Дејан Мирковић
Проф. др Бојан Бојанић
Проф. др Здравко Грујић

Технички уредник

Младен Тодоровић

Дизајн корица

Кварк Краљево

Штампа

Кварк Краљево

Тираж:

50 примерака

ISBN 978-86-6083-077-9

**Штампање овог зборника помогло је Министарство просвете, науке и
технолошког развоја Републике Србије**

Др Бранко МИЛЕТИЋ*

347.66(497.11)

НЕЗАСТАРИВОСТ ПРАВА НА ЗАХТЕВАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ

Апстракт: У наследном праву Републике Србије након Другог светског рата право наследника на захтевање заоставштине (наследнички захтев, hereditatis petitio) било је регулисано на два начина: Савезним законом о наслеђивању (СЗОН) из 1955.године и доцније Законом о наслеђивању СР Србије (ЗОН СРС) из 1974. године, наједан начин, те Законом о наслеђивању Републике Србије из 1995. године, који је и данас на снази, на други начин. Чланом 144. СЗОН-а из 1955.године и чланом 139. ЗОН-а СРС из 1974.године, било је признато право наследника да захтева заоставштину, али и предвиђено да то право застарева, и то: према савесном држаоцу за једну, односно две године од када је наследник сазнао за своје право и задржаоца ствари заоставштине, а најдаље за 10 година рачунајући за законског наследника од смрти остави очеве, а за тестаменталног наследника од проглашења тестамена, а према несавесном држаоцу, за 20 година. Члан 221. актуелног Закона о наслеђивању Републике Србије из 1995. године, међутим, прописује да право наследника да захтева заоставштину не застарева, али да се тиме недира у правила о одржају, стицању одне власника и застарелости потраживања.

Након кратких уводних разматрања о наследничком захтеву, аутор у раду указује на разлике у законодавним решењима о застарелости овог захтева у ранијим законима иновом Закону о наслеђивању Републике Србије, те анализира, разматра и образлаже елементе њихове садржине и приказује неке одлуке у судској пракси, закључујући да је ново законско решење о незастаривости наследничког захтева (hereditatis petitio) у складу са модерним тенденцијама у упоредном праву, те да у поређењу са ранијим законским решењем представља позитиван искорак, јер ојачава положај наследника, омогућавајући му бољу заштиту његовог субјективног наследног права.

Кључне речи: *Застарелост права да се тражи заоставштина; незастаривост права да се тражи заоставштина; одржај; стицање од невластника; застарелост потраживања.*

---

* Доцент, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, branko.miletic@pr.ac.rs

УВОДНО РАЗМАТРАЊЕ

Како би права наследника била што потпуније заштићена још у римском праву је наследнику по цивилном праву (*ius civile*) била дата могућност да појединачна права која је стекао наслеђем штити свим средствима која су стајала на располагању оставиоцу (*декујусу*), тј. он је имао могућност истицања сингуларних тужби на које би и оставилац имао право да је жив, са изузетком интердиката, јер се државина није наслеђивала.¹ Но поред тога, наследници су имали на располагању и нека посебна, односно специфична средства заштите, међу којима је најзначајнија била цивилна наследничка тужба (*hereditatis petitio*). Потицала је из старог права и у класично доба је расправљана у облику легисакције *in rem* или *per sponsionem* пред центумвиралним судом и редовно је служила за решење спора између претендента на наслеђе.² То је била цивилна тужба којом је наследник захтевао предају заоставштине од лица које му оспорава својство наследника и право на сукцесију, а по свом карактеру је била слична својинској тужби (*rei vindicatio*), па се називала и *rei vindicatio hereditatis*.³

Правни системи већине земаља евроконтиненталног правног круга која баштине традицију римског права такође су прихватили и познају ову тужбу као средство заштите наследника. Свакако, ова тужба се у тим системима временом даље развијала и уобличавала, по правилу са извесним варијацијама и особеностима својственим сваком појединачном правном систему, али углавном на темељима већ постављеним у римском праву и на у основимање-више сличан начин.

У правним поретцима већине земаља континенталне Европе, изузев Аустрије, важи тзв. систем стицања заоставштине (наслеђа) *ipso iure*. Тако овај модел познају права попут Немачке, Швајцарске, Француске и друга, а тако је и у нашем праву. По овом систему заоставштина снагом самог закона, у моменту оставиочеве смрти, прелази на његове наследнике. Моменат делације и прелазак заоставштине на наследнике се одвијају у истом временском тренутку, па стога овај систем не зна за постојање тзв. лежеће заоставштине (*hereditas iacens*). Другим речима, у правним системима попут нашег, моментом отварања наслеђа на наследника по сили закона прелази оставиочева заоставштина, тј. на њега прелазе сва наслеђивању подобна права (актива) и обавезе (пасива) која су припадала оставиоцу у моменту његове смрти, и то без судске одлуке или уручења. Стога наследник, односно универзални сукцесор, по сили закона стиче наслеђе као једну целину, услед

---

¹ Упоредити: Милошевић, М. *Римско право*, Правни факултет, Београд, 2019, 428,

² Исто.

³ Бујуклић, Ж. *Forum Romanum, (Римска држава, право, религија и митови)*, Правни факултет у Београду, Београд, 2012, 370.

јединственог акта универзалне сукцесије у тренутку делације, чак и без свог знања, али под условом да се доцније не одрекне наслеђа. Овакав систем наслеђивања обезбеђује да заоставштина непрекидно има свог правног носиоца, а нити је обавезно изјашњавање наследника о прихватању наслеђа, нити службено уручивање наследства (као у аустријском праву) као претпоставке за његово стицање.⁴

Како наследник стиче заоставштину или њен аликвотни део већ у моменту смрти оставиоца по сили закона, то није непходно његова позитивна наследна изјава како би по спроведеном оставинском поступку решењем о наслеђивању био оглашен за наследника. Наследник ће бити оглашен чак и ако се ниједном не појави пред судом, нити да било какву изјаву.⁵ Ово из разлога што у систему стицања наслеђа *ipso iure* решење о наслеђивању нема конститутиван утицај на стицање наслеђа, него има декларативно дејство. Међутим, управо тај прелаз заоставштине (оставиочевих права и обавеза подобних за наслеђивање) на наследника, који настаје по сили закона већ у моменту делације, и без икакве судске одлуке којом би се утврдило које у конкретном случају наследник, отвара могућност да се у улози наследника појаве и лица која то доиста нису, тј. којима у конкретном случају не припада субјективно наследно право.⁶ Тако је рецимо могуће да решењем о наслеђивању заоставштина (наслеђе) буде додељена лицу које није (прави) наследник (нпр. законски наследник добије наслеђе иако постоје тестаментални (завештајни) наследници, јер се није знало за постојање завештања). У таквим ситуацијама долази до тога да ствари и права заоставштине правно припадају једном лицу (правом наследнику), а у њиховом фактичком поседу се, одлуком суда или без ње, налази друго лице (тзв. држалац заоставштине) тј. лице које је, по правилу, само тзв. привидни наследник. Настаје дакле, несклад или раскорак између правног и фактичког стања, несклад који изискује да буде отклоњен како би се успоставила правна извесност и сигурност. Поменути несклад између правног и фактичког се састоји у томе што лице коме припада субјективно наследно право не врши овлашћења која му као наследнику припадају, док та овлашћења врши неко лице коме у конкретном случају не припада субјективно наследно право.⁷

---

⁴ Више о томе: Живојиновић, Д. „Стицање наслеђа у европско-континенталним правима“, у: *Правни систем Србије и стандарди Европске Уније и Савета Европе (приредио: Бејатовић, С.)*, Правни факултет у Крагујевцу, Крагујевац, 2008, 233-243.

⁵ Антић, О. *Наследно право*, Номос, Београд, 2011, 402.

⁶ Антић, О.- Балиновац, З. *Коментар Закона о наслеђивању*, Номос, Београд, 1996, 568.

⁷ До овог несклада може доћи из разних разлога: било зато што лице коме припада наследно право не зна за оставиочеву смрт, или не зна за сопствено право, било зато што је решењем о наслеђивању као наследник утврђено и оглашено лице коме у конкретном

Како сваки систем наслеђивања тежи ка пуној усклађености наследног права, правног положаја наследника и његовог фактичког положаја, то лице које је услед смрти оставиоца стекло наследно право треба да добије у правним односима онај положај који му припада на основу његовог субјективног наследног права; оно треба и фактички да заузме тај положај у овим односима, тј. да истовремено постане и тзв. „држалац заоставштине“. Уколико та усклађеност није потпуна, прети опасност да неће у потпуности бити испуњена сврха наслеђивања и владавина права.⁸ Отуда, из разлога успостављања правне извесности и сигурности, наследнику је да то једно посебно правно средство којим се настоји отклонити поменути несклад – наследнички захтев или наследничка тужба (*hereditatis petitio*). Наследнички захтев је управо специјално правно средство које прави наследник (законски или тестаментални) усмерава против привидног наследника, у циљу отклањања несклада између свог фактичког и правног положаја. Подносилац овог захтева (тужбе) њиме тражи преношење на себе ствари и права заоставштине која држи неко друго лице које тврди да их држи јер на њима има наследно право (тзв. *possessor pro herede*) или не позивајући се ни на какво право (*possessor pro possessore*).⁹ Наследнички захтев, дакле, представља захтев који је управљен на предају заоставштине или неког њеног дела, а који се истиче против лица које има државину на заоставштини или њеном делу,¹⁰ тј. против онога који држи целу заоставштину или део заоставштине. Наследнички захтев или тужба је тужба којим тужилац на основу бољег или истоветног наследноправног положаја тражи од туженог уступање целокупне заоставштине или њеног али квотног дела.¹¹ Овим захтевом наследник тежи да заштити свој положај наследника стечен у моменту делације и да оствари своје субјективно наследно право које му припада као наследнику, тј. да оствари право на заоставштину или њен део позивајући се на своје својство или статус наследника. Право на истицање наследничког захтева припада дакле наследнику, тј. лицу које се правно налази у положају наследника, али још није у тај положај дошло и

случају не припада наследно право, или зато што лице које решењем није утврђено као наследник за себе својата наследничко својство, или се понаша као наследник на већем делу заоставштине него што му заиста припада, и слично, О томе: Антић, О.- Балиновац, З. нав. дело. 402.

⁸Ђорђевић, В. „Правна средства за усклађивање правног и фактичког положаја наследника“, *Зборник радова Правног факултета у Приштини*, 1991, 81.

⁹Планојевић, Н., „Незастаривост *hereditatispetitio*“, у: *Новине у Закону о наслеђивању Србије из 1995. године (Прир. С. Сворцан)*, Правни факултет у Крагујевцу, Крагујевац, 1998, 152.

¹⁰Антић О.- Балиновац З., нав. дело, 569.

¹¹Ђурђевић Д., *Институције наследног права*, Службени гласник, Београд, 2011, 336.

фактички (уопште, или неком делу, или у неком погледу).¹² Отуда је овај захтев или тужба правни инструмент путем којег једно лице настоји да реализује свој правни положај универзалног сукцесора. То је правни инструмент, који управо служи усаглашавању правног са фактичким положајем наследника.¹³ Активна легитимација код ове тужбе је зато увек на страни оног лица коме припада субјективно наследно право, при чему није значајно да ли је то лице наследник по основу закона или завештања, или по оба правна основа.¹⁴

Наследнички захтев или наследничка тужба се истиче против оног лица које је фактички ушло (у целости или у неком делу) у правни положај наследника који му у ствари не припада (привидни наследник), онемогућавајући на тај начин „стварног“ наследника да фактички заузме онај правни положај који му припада на основу његовог субјективног наследног права. Доктрина га именује као „држаоца заоставштине“, а реч је увек о оном лицу које вређа туђе субјективно наследно право, односно онемогућава или ограничава наследника у остваривању овлашћења која простичу из његовог статуса оставиочевог наследника. То је по правилу онај ко држи ствари (добра) заоставштине, али не само он, него и онај који је извукао или извлачи и друге користи од наслеђа (заоставштине). На пример, лице које је наплатило једну тражбину као наследник, а није наследник, или је створило у своју корист једно правно стање на које нема право, нпр. уписом у јавне књигена своје је име прибавило једно право чији се испис тражи наследничким захтевом.¹⁵ Питање пасивне легитимације код римске *hereditatis petitio* је међу романистима било спорно, а ни код савремене наследничке тужбе није потпуно рашчишћено, јер у том смислу упоредноправно постоје различита решења. Наиме, у савременој теорији не постоји јединствен став да ли пасивно легитимисано може бити само оно лице које држи заоставштину позивајући се на сопствено наследно право, или, пак, и оно лице које заоставштину држи не позивајући на своје наследно право, него на неки други титулус, односно које просто држи ствари заоставштине не позивајући се при том ни на какво право. У нашој савременој теорији је тим поводом заступљен став да пасивну легитимацију имају сва поменута лица. При чему се додаје да је, начелно, без значаја да ли је пасивно легитимисано лице оглашено правоснажним решењем о наслеђивању за наследника или није, те да је пасивно легитимисано лице за

---

¹² Ђорђевић, В. нав. дело. 84.

¹³ Стојановић, Н. *Наследно право*, Правни факултет у Нишу, Ниш, 2011, 348.

¹⁴ Антић, О. „Незастаривост наследничке тужбе“, *Правни живот*, 12/1996, 491.

¹⁵ Ђорђевић, В. нав. дело. 85.

наследнички захтев и универзални сукцесор пасивно легитимисаног лица, али да то не може бити и његов сингуларни сукцесор.¹⁶

Објекат (предмет) наследничког захтева представљају сва права и добра која су у тренутку делације прешла на универзалног сукцесора, тј. на лице које истиче наследнички захтев, односно подноси наследничку тужбу (тужиоца).¹⁷ То је све оно што чини заоставштину умрлог оставиоца, а што детерминише положај наследника као универзалног сукцесора. По правилу и најчешће реч је о праву својине на одређеним непокретним и покретним стварима или о потраживањима која су припадала оставиоцу у моменту смрти и која су у моменту отварања наслеђа прешла ео ipso на наследника(е). У том смислу овим захтевом се од туженог захтева да тужиоцу преда ствари у државину, односно да се поред предаје у државину кад је реч о непокретностима изврше и одговарајући уписи у јавним књигама. Садржина наследничког захтева може бити захтевање предаје (изручења) заоставштине (у целини или неком њеном делу) или захтевање накнаде, али често ће садржина у једном делу бити захтевање предаје, а у другом накнада.¹⁸ По правилу, наследник ће захтевати да му држалац заоставштине преда заоставштину, тј. учини оно што је потребно да би наследник и фактички заузео онај положај који му припада с обзиром на његово субјективно наследно право. Али уколико држалац заоставштине није у стању да преда заоставштину наследнику, онда је на захтев наследника дужан да му то накнади. Реч је увек о накнади онога што би требало предати (изручити), али је оно пропало или је отуђено, или је изгубило у обиму, односно вредности, или је престало да постоји.¹⁹ Стога ће наследник захтевати предају онога што постоји, а накнаду за оно што не постоји, тј. наследник ће од држаоца захтевати накнаду претрпљене штете или накнаду на име неоснованог обогаћења.²⁰

У систему наслеђивања ipsoiure наследник се постаје у моменту смрти оставиоца без интервенције суда, те отуда у таквом систему наслеђивања, као што је случај у нашем праву, начелно нема препреке да наследник свој наследнички захтев постави вансудски и да пасивно легитимисано лице удовољи том захтеву. Међутим, ако се постављени захтев не оствари вансудски, те тим поводом настане спор, наследнику не преостаје ништа друго него да тај свој захтев остварује у поступку пред судом, те да наследнички захтев постави и остварује тужбом у парници с држаоцем заоставштине. Дакле, у случају спора, наследник може покушати да свој

---

¹⁶ Антић, О. „Незастаривост наследничке тужбе“, *Правни живот*, 12/1996, 492.

¹⁷ Антић, О. нав. дело. 490.

¹⁸ Ђорђевић, В. нав. дело. 85.

¹⁹ Ђорђевић, В. нав. дело. 86.

²⁰ Антић, О. „Незастаривост наследничке тужбе“, *Правни живот*, 12/1996, 490.

наследнички захтев реализује једино наследичком тужбом (*herediatatis petitio*) у парничном поступку.²¹ Иначе, у пракси, наследник тј. лице које је по одређеном основу већ у моменту делације позвано на наслеђе, наследнички захтев путем тужбе првенствено подноси у ситуацији када у правоснажном оставинском решењу није утврђено да је наследник, односно када је у правоснажном оставинском решењу утврђено да је наследио мању наследну квоту од оне која му заиста припада.²²

1. ЗАСТАРИВОСТ ПРАВА НА ЗАХТЕВАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ

Традиционално, још од времена римског права, једно од обележја уређења наследничке тужбе у европским правима је било и њено везивање за рок, чијим је протеком наследнички захтев застаревао.²³ У римском праву је наике претежно важило правило о застаривости наследничке тужбе (*herediatatis petitio*). Истина, у класичном периоду римског права цивилне тужбе су биле неазастариве, па је тако и *hereditatis petitio* била неазастарива, алије конституцијом цара Хонорија и Теодосија II из 424. године то промењено. Поменутом конституцијом уведена је била општа застара за све цивилне тужбе па је и за *hereditatis petitio* почео важити (општи) рок застарелости који је важио и за друге цивилне тужбе - од 30 година, односно 40 година за цркву и државу.²⁴

Такав приступ питању застаривости наследничке тужбе је махом прихваћени у модерним грађанским кодификацијама. Наике, у већини правних система земаља које припадају евроконтиненталном правном кругу а које познају наследничку тужбу постоји релативно дуга традиција предвиђања застаривости наследничке тужбе уз прописивање релативно дугог рока застарелости, који је најчешће општег и објективног карактера.²⁵ Тако по угледу на римско право старији грађански законици познају један општи рок за приватне тужбе, који важи и за наследничку тужбу и он, по правилу, износи 30 година, као нпр. у Француском грађанском законуку (чл.

---

²¹ Исто.

²² Ђурђевић, Д. нав. дело. 336.

²³ Планојевић, Н., нав. дело, 155.

²⁴ Марковић, С. Наследно право, Београд, 1981, 473.

²⁵ Реч је о законодавном приступу у вези са застарелошћу права на захтевање заоставштине путем наследничке тужбе који се одликује тиме што се, с једне стране, ова тужба не разликује од других тужби тиме што би за њу важио некакав посебан рок застарелости, већ онај који важи и за друге тужбе, а с друге стране, што се почетак течења застарног рока за подношење наследничке тужбе не везује за ма какво субјективно сазнање тужиоца-наследника за одређене чињенице, већ се почетак рачуна од објективних чињеница: од смрти оставиоца за законске наследнике или од проглашења тестаментa за тестаменталне (завештајне) наследнике.

2262), у Аустријском грађанском законнику²⁶ или у Немачком грађанском законнику (пар. 2026.).²⁷

У новијим грађанским законцима бивших социјалистичких земаља дошла је, међутим, до изражаја тенденција ка скраћивању овог објективног рока за подношење наследничке тужбе, због бржег одвијања правног промета, па је тако нпр. Грађански законик некадашње Чехословачке (ЧССР) из 1964. предвиђао општи и објективни рок од три године, прецизирајући да се исти почиње да тече од смрти оставиоца односно од правоснажности решења о проглашењу умрлим, док је Цивилни законик Немачке Демократске Републике из 1975. предвидео десетогодишњи објективни рок застарелости за наследничку тужбу.

Почетком 20. века у грађанском законодавству се појавио и један другачији приступ одређивања рокова застарелости наследничке тужбе. Реч је о решењу у неким новијим грађанским законцима где се, с једне стране, уместо општих рокова који важе за све тужбе уводи специјални рок за наследничку тужбу, а с друге стране, где се уместо искључиво објективног рока за наследничку тужбу уводе мешовити рокови, тј. поред објективних рокова за застарелост наследничке тужбе уводе се и субјективни рокови.²⁸ Носилац овог новог приступа у уређењу рокова застарелости наследничке тужбе јесте швајцарско право. Тако је Швајцарски грађански законик из 1907. године, регулишући претпоставке за наследничку тужбу,²⁹ те њено дејство,³⁰ предвидео и нарочите рокове застарелости за наследничку тужбу, одређујући њихову дужину у зависности од тога да ли је захтев усмерен према савесном или несавесном туженом (држаоцу заоставштине, односно држаоцу ствари заоставштине).³¹ Према првом, захтев застарева у објективном року од 10 година од смрти оставиоца или проглашења тестаментa, у оквиру кога тече једногодишњи субјективни рок који се рачуна од сазнања тужиоца за државину туженог и за своје сопствено боље право. Према другом, рокзастарелости је само објективан и износи 30 година.³²

Швајцарски приступ питању застаривости наследничког захтева, односно права на захтевање заоставштине, уз предвиђање нарочитих рокова застарелости, са разликовањем субјективног и објективног рока за савесног

---

²⁶ Српски грађански законик је у погледу дужине овог рока одступио од свог изворника тј. АГЗ.-а, те је за наследничку тужбу предвиђао рок од 24 године, који је такође био општи и објективни. Видети: пар. 930а СГЗ.

²⁷ О томе: Планојевић, Н. нав. дело, 155-156; Марковић, С. нав. дело, 475.

²⁸ Марковић. С. нав. дело. 474.

²⁹ Члан. 598. ШГЗ.

³⁰ Члан 599. ШГЗ.

³¹ Члан 600. ШГЗ.

³² О томе: Планојевић, Н. нав. дело. 156; Марковић. С. нав. дело. 474.

држаоца, и са јединственим објективним роком за несавесног држаоца, суштински је био слеђен и примењен и у домаћем послератном наследном праву, и то како по савезном ЗОН-у из 1955. године,³³ тако и по каснијим републичким и покрајинским законима, укључујући ЗОН СР Србије³⁴ и ЗОН САП Косова³⁵ из 1974. године, као и САП Војводине из 1975. године.³⁶

Послератно југословенско, а доцније и српско наследно законодавство је препознало и прихватило наследничку тужбу, али је није и регулисало као такву. Оно се тек на један посредан начин дотакло ово тужбе, предвиђајући у пропису који говори о застарелости, право да се захтева заоставштина. Домаћи закони су, дакле, врло штуро регулисали наследнички захтев, односно тзв. право наследника на захтевање заоставштине. Тачније, они нису регулисали наследничку тужбу директно, а још мање детаљно, али су зато сви садржали одредбу којом је усвојен принцип застаривости права на захтевање заоставштине, ослањајући се у разради тог принципа на већ поменути швајцарски модел уређивања рокова застарелости.

Сходно наведеном погледу на застаривост права на захтевање заоставштине, односно наследничке тужбе, учл. 141. став 1. Савезног ЗОН-а из 1955. године било је предвиђено да право захтевати заоставштину као наследник оставиоца застарева према савесном држаоцу за годину дана од када је наследник сазнао за своје право и за држаоца ствари заоставштине, а најдаље за десет година рачунајући за законског наследника од смрти оставиоце, а за тестаменталног наследника од проглашење тестаментала. Према несавесном држаоцу, било је предвиђено ставом. 2. истог члана, да ово право застарева за двадесет година.

Под рубрумом „Застарелост права захтевати заоставштину“ и чл. 139. Закона о наслеђивању СР Србије из 1974. године, је готово на идентичан начин регулисао ово питање, с тим што је ипак постојало једно мало одступање. Наиме, у односу на савесног држаоца, Закон о наслеђивању СР Србије је био предвидео дужи субјективни рок застарелости, рок од две године, за разлику од једногодишњег субјективног рока застарелости који је био предвиђен у Савезном ЗОН-у из 1955.³⁷

---

³³ Закон о наслеђивању (пречишћен текст) – „Службени лист СФРЈ“, бр. 42/65.

³⁴ Закон о наслеђивању „Службени гласник СР Србије“ бр. 52/74, 1/80 и 25/82 – други закон.

³⁵ Закон о наслеђивању, „Службени лист САП Косова“, бр. 43/74.

³⁶ Закон о наслеђивању, „Службени лист САП Војводине“, бр. 8/75.

³⁷ Дужина рокова је и у покрајинским законима била одређена идентично као у републичком закону, с тим што се законодавац у САП Војводини био определио за нешто другачије решење и редакцију текста. Наиме, док је Закон о наслеђивању САП Косова у члану 125. садржао одредбу идентичну оној из члана 139. Закона о наслеђивању СР Србије, дотле је члан 140. Закона о наслеђивању САП Војводине садржао следећу формулацију: „Право захтевати заоставштину као наследник оставиоца

Овакав законодавни приступ питању застаривости наследничког захтева (тужбе) је проистицао из општег теоријског одређења да су разлози који говоре у прилог рока застарелости наследничког захтева исти они који говоре и у прилог постојања установе застарелости захтева (тужбе) уопште. Резоновало се да је у наследном праву значај протека времена сличан као и у другим гранама имовинског права, те да застарелост код наследничког захтева има опште особине установе застарелости, услед чега и у погледу ње треба да важе сва правила грађанско-правне застарелости.

Систем застарелости права на захтевање заоставштине по бившем имао је следеће одлике.

Код прописивања застарелости права на захтевање заоставштинеу Савезном ЗОН-у, као и ЗОН-у СР Србије радило се о предвиђању застарелости захтева (Anspruch) на предају заоставштине (наслеђа) као битног елемента субјективног наследног права, тј. као овлашћења да се наследно право може принудно остваривати тужбом за предају заоставштине (наслеђа) у односу на лица која вређају право наследника.³⁸ Реч је била о губитку права на судско остварење субјективног наследног права, о губитку права на тужбу.

У СЗОН-у и ЗОН-у СРС прописани рокови за остваривање права на захтевање заоставштинепо свом карактеру субили застарни, а не преклузивни рокови. Такво поимање карактера ових роковаје имало за последицу да на ове рокове, тј. њихов протек, суд није водио рачуна и није пазиопо службеној дужности (exofficio), него само поводом истакнутог приговора туженог, односно држаоца заоставштине. Другим речима, суд се није стара о exofficio о губитку права на захтевање заоставштине услед протека рока, већ о томе одлучивао једино ако је истакнут приговор застарелости од стране туженог - држаоца заоставштине. Уколико таквог приговора од стране туженог не би било, суд је имао о захтеву тужиоца на

застарева према савесном држаоцу за две године од дана када је наследник сазнао да је донето правоснажно решење о расправљању заоставштине и за држаоца ствари заоставштине, а најдаље за 10 година рачунајући за законског наследника од дана правоснажности решења о расправљању заоставштине, а за тестаменталног наследника од проглашења тестаментa. Према несавесном држаоцу ово право застарева за 20 година.“ Као што се може запазити војвођански покрајински законодавац је при формулацији ове одредбе увео две нормативне новине: прво, пошао је од хипотезе да наследник сазнаје за своје право сазнањем да је донето правоснажно решење о расправљању заоставштине, и друго, предвидео је да се објективни рок застарелости од десет, односно двадест година, за законског наследника има рачунати не од дана смрти оставиоца, како је било предвиђено у савезном и републичком закону (и како је уосталом упоредноправно уобичајено и преовлађујуће решење), него од дана правоснажности решења о расправљању заоставштине.

³⁸ Марковић, С. нав. дело, 471.

уступање (предају, повраћај) заоставштине одлучити без обзира на протек законом прописаног рока. Наиме, у случају неистичања приговора од стране туженог да је тужиочево право на захтевање наслеђа (заоставштине) застарело, суд је имао одлучити о тужиочевом наследничком захтеву не упуштајући се у питање да ли је његово право на захтевање заоставштине услед протеча времена застарело, јер суд није имао овлашћење, нити је био дужан, да о застарелости нечијег права води рачуна *ex officio*.

У домаћој теорији након доношења Савезног ЗОН-а постојале су извесне недоумице у погледу могућности истицања приговора застарелости, а што је добрим делом било последица различитог разумевања природе и могућности истицања наследничког захтева. Наиме, по једном врло ауторитативном схватању, сматралосе да се рокови који важе за застаревање права захтевања заоставштине односе на сваки захтев којим се остварује право наследника, а не само на подизање наследничке тужбе; да ти рокови почињу тећи дословце онако како је било прописано СЗОН-ом, а да се приговор застарелости може истицати већ у оставинском поступку (поступку за расправљање заоставштине), односно да се приговор застарелости може истицати како у току поступка за расправљање заоставштине, тако и након окончања овог поступка, тј. по правоснажности решења о наслеђивању у парници коју би наследник покренуо. По том схватању, рокови у којима застарева право на подизање наследничке тужбе једнако важе како за остваривање права на заоставштину у току оставинског поступка (поступка за расправљање заоставштине), тако и касније након што је решење о наслеђивању постало правоснажно.³⁹ По другом мишљењу, сматрало се да рокови застарелости не могу почети да теку пре свршетка оставинске расправе, тј. пре правоснажности решења о наслеђивању. Поборници овог правца мишљења су истицали да се рокови застарелости из чл. 144. СЗОН-а могу односити само на наследноправни захтев који се истиче након правоснажног окончања оставинског поступка, те да пре покретања и за време трајања оставинског поступка, не тече застарелост.⁴⁰ Ово становиште је образлагано тиме да се у циљу утврђивања наследника спроводи оставински поступак који се покреће по службеној дужности, те да суд мора, по службеној дужности, према подацима којима располаже, узети у обзир и онога који није дошао на оставинску расправу.

Према СЗОН-у и ЗОН-у СРС, рок застарелости за остваривање права захтевати заоставштину као наследник и дужина трајања тог рока ценили су

---

³⁹ Креч, М. – Павић, Ђ. Коментар закона о наслеђивању, (са судском праксом), Народне новине, 1964, Загреб, 485.

⁴⁰ Стеванов, М. „Наследноправни захтев и његова застарелост“, *Наша законитост* ,бр.1-2/63, 27, 35. У том правцу се изјаснио својевремено и Врховни суд Војводине. Упоредити: Гж 178/70, Гласник АКВ, 1970, бр. 7, 33-34.

се према савесности држаоца ствари заоставштине. Држалац ствари заоставштине био је заштићен од захтева овлашћеног наследника сходно квалитету своје државине, у зависности од тога да ли је његова државина савесна или несавесна. Ако је држалац несавестан, дужина застарног рока је била знатно већа него у односу на савесног држаоца.

Захтев усмерен против савесног држаоца могао је бити остварен у границама одређеним субјективним и објективним роком застарелости.

Субјективни рок застарелости права наслеђа по СЗОН-у износио је годину дана (по ЗОН-у СРС две године), а рачунао се од тренутка када је наследник сазнао за своје право и за лице које држи заоставштину или наследников део.

Наследник који зна за своје право, могао је то своје право остварити у границама једногодишњег субјективног рока, који му се рачунао од момента када је сазнао за своје право и од момента када је сазнао за лице које држи заоставштину као савестан држалац.

Ако наследник зна за своје право, али је за фактичког држаоца заоставштине сазнао након истека једногодишњег рока, рачунајући од дана сазнања за своје право, време у коме наступа застарелост његовог права да захтева заоставштину рачунало се од момента сазнања за лице које држи заоставштину.

Сматрало се да је наследник сазнао за своје право ако зна да је оставилац умро и да постоји завештање у његову корист (код тестаменталног наслеђивања) или да је он најближи законски наследник оставиоца (код законског наслеђивања), а ако је било наследника из ближег наследног реда, морао је знати да су они отпали. Тражило се позитивно и реално знање, тако да није било довољно да је наследник само био у могућности да сазна ове околности, односно да је према субјективним или објективним околностима случаја то могао или морао знати.⁴¹

У остваривању свог права на наслеђе-заоставштину наследник је био ограничен објективним као крајњим могућим роком. Стога ако би он за своје право и држаоца ствари заоставштине сазнао после протеча објективног десетогодишњег рока, држалац ствари заоставштине би му могао с успехом истаћи приговор наступиле застарелости.

Објективни рок застарелости права на наслеђе од десет година рачунао се: код законског наслеђивања од моменту смрти оставиоца, а код тестаменталног (завештајног) наслеђивања од момента проглашења завештања.

Објективни рок застарелости од десет година представљао је крајњу временску границу у којој је наследник (претедент на наслеђе) могао

---

⁴¹ Креч, М. – Павић, Ђ. нав. дело. 486.

остварити своје право према савесном држаоцу ствари заоставштине. Зато је објективни рок застарелости представљао апсолутни рок. У том смислу, наследник је могао своје право да захтева заоставштину остварити у границама субјективног рока само уколико му није истекао објективни рок.

Сходно члану 144.ст.2. савезног ЗОН-а и члану 139. ст. 2. ЗОН-а СР Србије, према несавесном држаоцу право на захтевање заоставштине као наследник оставиоца застаревало је једино у објективном року од двадесет година. Ови прописи, међутим, нису изричито одредили од кад рок од 20 година почиње тећи. Стога је у теорији било и мишљења да овај рок почиње тећи од дана када несавесни држалац добије државину ствари заоставштине.⁴² Међутим, то је мишљење било у мањини. Већина аутора је узимала да и овај рок почиње да тече од истог момента као и објективни рок од 10 година код захтева управљеног према савесном држаоцу, тј. код законског наслеђивања - од момента смрти оставиоца, а код тестаменталног (завештајног) наслеђивања - од момента проглашења тестамена (завештања).⁴³

Као што је већ поменуто у нашој старијој теорији и пракси је постојала дилема у вези судског пута за остварење наследничког захтева, односно права на наслеђе. По једном становишту, због система наслеђивања *ipso iure* такав захтев се може истицати и у оставинском поступку, а и након њега, односно након правоснажности решења о наслеђивању, док по другом становишту, које је временом превладало, наследнички захтев се може истицати само након правоснажности решења о наслеђивању. И по савременом становишту у нашој теорији, судски пут за остварење наследничког захтева је једино парница. Наиме, у оставинском поступку се по правилу утврђује право одређеног лица или одређених лица на наслеђе, и за лица која су учествовала у оставинском поступку одлука оставинског суда (решење о наслеђивању) представља мериторно решење питања права на наслеђе. Ипак, како је могуће да у оставинском поступку из разних разлога одређено лице(лица) буде оглашено за наследника иако по правилима о наслеђивању не би требало или, супротно, да за наследника не буде оглашено лице које на то има право према правилима о наслеђивању, то је управо и допуштена могућност да наследници путем парнице, односно подизањем наследничке тужбе коригују по себе неадекватне резултате спроведеног оставинског поступка поводом смрти одређеног лица на чије се наслеђе позивају.

---

⁴² Месаровић, К. „Застарелост наследноправних захтева наследника“, *Гласник АКВ*, бр. 9/1967, 9.

⁴³ Финжгар, А. „Наслеђивање“, Енциклопедија имовинског права и права удруженог рада, том II, Службени лист СФРЈ, Београд, 377.

Међутим, остваривање наследничког захтева путем парнице није неограничено. Оно је првенствено ограничено материјалноправним правилима о основаности тог захтева, предметом и садржином, те одређењем пасивне легитимације лица против кога се може поставити наследнички захтев. Но, остваривање тог захтева је ограничено и процесним правилима. Ово произилази и одатле што се поводом отварања наслеђа редовно покреће оставински поступак (поступак за расправљање заоставштине) чија је главна сврха да се расправи заоставштина те да се правноснажним решењем о наслеђивању утврди ко су оставиоचेви наследници, тј. ко је стекао наследно право, колики део тог права, уз каква ограничења, итд. Због таквог уређења није у свим случајевима једнака могућност остваривања наследничког захтева у парници, јер то остваривање зависи од тога да ли се тужилац (наследник) који подноси наследничку тужбу, односно истиче наследнички захтев у парници, може позивати на правноснажно утврђење свог наследног права у оставинском поступку или не. С обзиром на то могуће је разликовати три ситуације: 1) када постоји правноснажно утврђење тужиоцевог наследног права, 2) када не постоји правноснажно утврђење у оставинском поступку наследног права ни тужиоца ни било кога другог, и 3) када је друго лице, а не тужилац, решењем о наслеђивању правноснажно утврђено за наследника - носиоца субјективног наследног права.

У првом случају, када је правноснажним решењем о наслеђивању тужилац оглашен за наследника, тј. утврђено је да му припада наследно право, он наследнички захтев може да поднесе само против лица које држи заоставштину као наследник или не позивајући се ни на какво наследничко право, а правноснажним решењем о наслеђивању није утврђено за наследника. Тада правноснажно решење о наслеђивању служи тужиоцу као доказ да му припада наследно право па је његов положај у парници релативно лак. Али, ако заоставштину држи неко лице које је као и тужилац оглашено за наследника(санаследник), питање истицања наследничког захтева је дискутабилно. По једном становишту, нема места наследничком захтеву једног санаследника у односу на друге санаследнике, већ само захтеву за деобу наследничке заједнице.⁴⁴ Док по другом становишту, у ситуацији где се неко од санаследника понаша као да је он једини универзални сукцесор оставиоца или полажући већа права на заоставштину у односу на друге санаследнике, онда онај санаследник који је спречен да фактички извршава права која је стекао по наследноправном основу може и у односу на таквог санаследника истаћи наследнички захтев.⁴⁵

---

⁴⁴ Антић. О. „Незастаривост наследничке тужбе“, Правни живот, 12/1996, 491.

⁴⁵ Видети: Gavella, N. – Belaj, V. Nasljedno pravo, Zagreb, 2008, 351. Наведено према: Стојановић, Н. нав. дело. 349.

У другом случају, када у оставинском поступку није донето правноснажно решење о наслеђивању којим се констатује ко су оставиоци наследници - нема места истицању наследничког захтева јер је тужилац био дужан да претендујући на наслеђе као оставичев наследник учествује у оставинском поступку и да у њему исходује утврђење свог наследног права. Уколико претендент на наслеђе пре окончања оставинског поступка иницира парнични поступак с циљем остварења наследничког захтева, том наследничком захтеву нема места. Тај парнични поступак треба прекинути, а тужиоца упутити на покретање оставинског поступка. Када оставински суд утврди постојање или непостојање наследног права тужиоца, парнични поступак ће се наставити, а одлука о наследничком захтеву ће зависити од тога шта је правноснажно утврђено у оставинском поступку.

У трећем случају када је правноснажним решењем о наслеђивању утврђено да наследно право припада неком другом, а не тужиоцу, тужилац треба да у парници поводом наследничког захтева обори претпоставку о тачности утврђења наследног права туженог. Зато тужилац мора најпре да докаже наследничко својство, односно да тражи да се оно утврди, па тек онда да истиче наследнички захтев на предају заоставштине.

У случају позитивног исхода спора по тужиоца, односно успешног истицања наследничког захтева, тужени ће кондемпнаторном пресудом бити осуђен на предају заоставштине. При томе, лице које је услед успешно оствареног захтева право наследника на утврђење јачег наследног права и захтева за предају заоставштине изгубило наследничко својство или део наследства сматра се привидним наследником.

Привидни наследник одговара за заоставштину правом наследнику, па је дужан вратити заоставштину (целу или њен део) који држи. Но, у вези обавезе предаје заоставштине и обима враћања, односно у погледу одговорности привидног наследника за ствари заоставштине и за питање накнаде издатака (трошкова) које је привидни наследник имао у погледу ствари заоставштине прави се разлика између савесног и несавесног привидног наследника (држаоца заоставштине), односно ова питања се решавају према општим начелима грађанског права о одговорности савесног или несавесног држаоца ствари.⁴⁶

Што се тиче трећих лица, која су у међувремену до појаве правог наследника, стекла у „доброј вери“ (као савесни држаоци) добра заоставштине од привидног наследника, она не одговарају никоме.⁴⁷ Прави

---

⁴⁶ Тако изричито: Финжгар, нав. дело. 377. Опширније о начину решавања: Антић, О. – Балиновац, З. нав. дело. 573-585.

⁴⁷ Прица Р. „СТИЦАЊЕ ОД ПРИВИДНОГ НАСЛЕДНИКА“, Гласник АКВ, 6/61, 4-9. Сматра се да је треће лице стекло добра заоставштине у „доброј вери“ ако се поуздало у решење о наслеђивању којим је привидни наследник оглашен за наследника, или ако се поздало у

наследник не може од трећег савесног стицаоца тражити повраћај добара заоставштине, будући да с њиме не стоји ни у каквом правном односу. Правом наследнику припада, у том случају, само право да тражи накнаду од привидног наследника који је располагао добрима заоставштине.

2. НЕЗАСТАРИВОСТ ПРАВА НА ЗАХТЕВАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ

Чл. 221. Закона о наслеђивању РС из 1995. године⁴⁸ мења ранију одредбу о застарелости права на захтевање заоставштине из чл.141. Савезног ЗН из 1955 године и чл. 139. Закона о наслеђивању СР Србије из 1974. године, тако што под насловом „Незастаривост права наследника да захтева заоставштину“ прописује као принцип да право наследника да захтева заоставштину не застарева. У питању је значајна новина, јер је на тај начин Закон о наслеђивању Србије из 1995. године прекинуо традицију која је по овом питању постојала у домаћем, а претежно и у упоредном праву.⁴⁹ Дакле, за разлику од ранијих прописа, по новом Закону право наследника да захтева заоставштину није подложно застарелости. На овај начин је положај наследника, а тиме и његова заштита, знатно ојачана. Ипак ово право на захтевање заоставштине премда незастариво није и неограничено. Оно је према законској одредби ограничено правилима о одржају, стицању од невласника и застарелости потраживања.⁵⁰

Сходно овом новом решењу, будући да наследнички захтев не застарева, то се он, начелно, може са успехом истицати све до тренутка док га не анулира дејство других института грађанског права: одржаја, стицања од невласника и застарелости потраживања. Наиме, истицање наследноправног захтева не може бити успешно уколико је на стварима заоставштине која се траже привидни наследник или треће лице оригинарним путем стекло својину – одржајем или по правилима о стицању својине од невласника. Својина, коју је прави наследник стекао моментом делације, тиме бива истиснута. Слично томе, застарелост потраживања која улазе у заоставштину такође онемогућава успешност наследноправног

земљишно-књижне уписе засноване на том решењу (под условом да је до тих уписа дошло пре захтева правог наследника за утврђење његовог јачег наследног права и за предају заоставштине).

⁴⁸ Закон о наслеђивању СР Србије „Сл. гласник СРС“ бр 52/74, 1/80 и 25/82 – други закон.

⁴⁹ Планојевић, Н. нав. дело 151. Међутим, решење о незастаривости наследничке тужбе није непознато у упоредном праву. Њега већ поодавно познаје италијанско право, чији је Грађански законик из 1942. године увео принцип незастаривости наследничке тужбе. Упоредити: чл. 533. ИГЗ.

⁵⁰ Бабић Илија, *Наследно право*, Службени гласник, Београд, 2008, 183, 184

захтева. У сва три случаја тужени привидни наследник се може успешно одбранити од наследничког захтева истицањем одговарајућег приговора.

Према томе, наследнички захтев се може успешно истицати све док га не анулира неки од наведених института грађанског права, што је иричито прописано и чланом 221. ст. 2. новог ЗОН-а Србије. Реч је о ограничењу успешног истицања наследничког захтева услед наступања одређених правних чињеница јаче правне снаге.

2.1. Одржај (Usucapio)

На основу чл. 21. Закона о основама својинско правних односа⁵¹ право својине се може стећи одржајем. Одржај представља оригинаран начин стицања права својине на основу државине одређеног квалитета и протеча времена. Код одржаја се ради о томе да једно лице има право својине али нема државину ствари, а друго има државину, али не и својину, а нису испуњени услови за стицање својине од невластника.⁵²

Одржај се заснива на идеји невршења права и служи да се отклони несклад између фактичког и правног стања. Постоје две врсте одржаја: редован одржај и ванредни одржај, али се у Закону о државном премеру и катастру⁵³ појављује и тзв. земљишно – књижни одржај.⁵⁴

За стицање права својине редовним одржајем потребна је законита и савесна државина ствари и протек времена: за покретне ствари рок од три године, а за непокретне ствари рок од десет година.⁵⁵

С обзиром на квалификованост државине која се тражи за стицање својине одржајем, постоје две врсте одржаја: редовни и ванредни одржај.

Услови који су предвиђени Законом за стицање својине редовним одржајем, су следећи:

1/ савестан и законити држалац покретне ствари, на коју други има право својине, стиче право својине на ту ствар одржајем протеком три године;

2/ савестан и законити држалац непокретне ствари, на коју други има право својине, стиче право својине на ту ствар одржајем протеком десет година.

---

⁵¹ Закон о основама својинскоправних односа „Сл. лист СФРЈ“, бр. 6/80 и 36/90, „Сл. лист СРЈ“, бр. 29/96 и „Сл. гласник РС“, бр. 115/2005 . - др. закон.

⁵² Ковачевић – Куштримовић Р., Лазећ М., *Стварно право*, Punta, Ниш, 2009, 104.

⁵³ Закон о државном премеру и катастру „Сл. гласник РС“ бр. 72/2009, 18/20122 и 65/2013.

⁵⁴ Антић О.- Балиновац З., нав. дело, 585.

⁵⁵ Чл. 28. ЗОСПО.

Услови који су Законом предвиђени за стицање својине ванредним одржајем су следећи:

1/ савестан држалац покретне ствари, на коју други има право својине, стиче право својине на ту ствар одржајем протеком десет година и

2/ савестан држалац непокретне ствари, на коју други има право својине, стиче право својине на ту ствар протеком 20 година.

У наведеном закону ближе се одређује законита и савесна државина.

Законита државина је државина која се заснива на пуноважном правном основу а који је потребан за стицање права својине под условом да није прибављена силом, преваром или злоупотребом поверења.⁵⁶ У пракси је то државина која је стечена на основу уговора о купопродаји, или трампи. Из наведеног следи да би стицалац постао власник ствари дериватним путем мора да је преносилац био власник. У овом случају, стицање права својине на основу пуноправног правног посла искључује стицање на основу одржаја.⁵⁷ Савесни и законит држалац непокретности може стећи право својине одржајем у случају да је уговор о куповини непокретности закључио са лицем које није било њен власник већ плодуживалац, али се у катастру непокретности водио као власник.⁵⁸

Наследникова државина је, у погледу законитости, иста као и оставиочева - ако је оставилац био незаконит држалац и његов наследник је незаконит држалац.⁵⁹

За стицање права својине одржајем државина мора да буде савесна. Закон одређује да савесна државина постоји ако држалац не зна или не може знати да ствар коју држи није његова.⁶⁰

Савесна државина поставља се као услов за стицање права својине и код редовног и код ванредног одржаја. Држалац мора бити савестан за сво време трајања одржаја. Ако у току трајања државине држалац сазна да је преносилац био невластник, он ће се сматрати несавесним држаоцем. Савесност се претпоставља тако да држалац није дужан да доказује да је савестан, већ несавесност доказује онај ко се на њу позива.

Наследник постаје савестан држалац од тренутка отварања наслеђа и у случају када је оставилац био несавестан држалац, а наследник то није знао нити је могао знати, а време за одржај почиње тећи од тренутка отварања наслеђа.

Савестан држалац универзалног наследника цени се по општим правилима:

---

⁵⁶ Чл. 72. ЗОСПО.

⁵⁷ Решење Окружног суда у Ваљеву, Гж.бр 1228/04 од 29.03.2004. године

⁵⁸ Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж. 4675/10 од 23.07.2010 године

⁵⁹ Ковачевић – Куштримовић Р. Лазић М., нав. дело, 106.

⁶⁰ Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж. бр 4675/10 од 23.07.2010. године.

Наследник који није знао нити је према приликама могао знати да је оставилац невластник имао савесну државину, без обзира на савесност односно несавесност и законитост односно несавесност оставиоачеве државине.

Државина може бити законита а несавесна, када нпр. купац зна или је према приликама могао знати да је продавац ствар прибавио крађом. И обрнуто: државина може бити савесна а незаконита, када је уговор о куповини закључен са власником али је ништав, а то купац није знао нити је могао знати.⁶¹

Све у свему, за разлику од претходних закона о наслеђивању, према новом ЗОН-у Републике Србије из 1995. године, право привидног наследника, настаје услед одржаја, а не због застарелости наследног права стварног наследника.⁶²

2.2. Стицање својине од невластника

Већина савремених правних система познаје одступање од принципа да нико не може пренети више права него што сам има, дозвољавајући под одређеним условима могућност стицања својине на основу уговора са невластником који није био овлашћен на закључење уговора о располагању туђом ствари.

Стицање својине од невластника је регулисано у чл. 31. ЗОСПО. Овај институт се посебно именује и одређује као један од оригинарних начина стицања својине.

За стицање права својине од невластника потребни су следећи општи услови: 1) да је стицалац савестан 2) да је у питању покретна ствар 3) да постоји пуноважан теретан уговор управљен на пренос својине (купопродаја, трампа) и 4) да је ствар предата стицаоцу.

Под овим општим условима стицању својине на покретној ствари од невластника има места уколико је испуњен и бар један од посебних услова, тј. да је ствар прибављена: 1) од невластника који у оквиру своје делатности ставља у промет такве ствари; 2) од невластника коме је власник предао ствар у државину на основу правног посла који није основ за прибављање права својине (значи од плодуюживаоца, послугопримца, чувара, залогопримца) и 3) од невластника на јавној продаји.

Стицање својине од невластника у важећем праву је регулисано на исти начин као у нашем предратном праву. Новина је правило по којем

---

⁶¹ Ђурђевић Д., нав. дело, стр. 336.

⁶² Антић, О. – Балиновац, З., нав. дело. 585.

„ранији власник може од савесног стицаоца захтевати да му ствар врати уз накнаду по прометној цени, уколико та ствар за њега има посебан значај“.⁶³

2.3. Застарелост потраживања

Застарелост потраживања представља губитак права повериоца да захтева од дужника испуњење обавезе принудним путем, преко суда. Наступањем застарелости - обавеза не престаје, (не гаси се, не нестаје), па је дужник може увек испунити. Сходно одредбама Закона о облигационим односима,⁶⁴ застарелошћу потраживања поверилац само губи право да потраживање судским путем реализује, због чега дужник који испуни своју застарелу обавезу, (чак и ако није знао да је застарела) – нема право да тражи повраћај.⁶⁵

Суд не пази на застарелост по службеној дужности већ је потребно да се на њу позове сам дужник (приговором застарелости) .

Са застаром главног потраживања – застаревају и споредна потраживања (камата, плодови, трошкови, уговорна казна). Признањем дуга од стране дужника, застарелост се прекида.

Дужник се на застарелост позива најчешће у виду одбране тј. приговором застарелости, али може то да учини и тужбом за утврђивање којом захтева да се утврди да је наступила застарелост потраживања.⁶⁶

Сва потраживања, по правилу, могу да застаревају, за разлику од стварних права која не могу да застаре, већ се протеком времена могу прибавити.

Застарелост наступа кад протекне законом одређено време у коме је поверилац могао захтевати испуњење обавеза.⁶⁷

Закон о облигационим односима познаје један општи и више посебних рокова застарелости.

Општи рок настарелости је рок у којем застаревају сва потраживања за које законом није одређен неки други посебан рок застарелости. Општи рок застарелости износи десет година.⁶⁸

У посебном року од три године застаревају:

---

⁶³ Чл. 31. ЗОСПО.

⁶⁴ Закон о облигационим односима, „Службени лист СФРЈ“, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, „Службени лист СРЈ“, бр. 31/93, „Службени лист СЦГ“, бр. 1/2003 – Уставна повеља, и „Службени гласник РС“, бр. 18/2020.

⁶⁵ Чл. 360 ст.3. ЗОО.

⁶⁶ Чл. 360-393 ЗОО.

⁶⁷ Чл. 360.ст.2.ЗОО.

⁶⁸ Чл. 371.ЗОО.

1) повремена потраживања⁶⁹ с тим што само право из кога проистичу повремена потраживања, застаревају за пет година, рачунајући од доспелости најстаријег потраживања после кога дужник није вршио давања⁷⁰

2) међусобна потраживања правних лица из уговора о промету роба и услуга, као и потраживања накнаде за издатке учињене у вези са тим уговором⁷¹

3) потраживање закупнине, било да је одређено да се плаћа повремено, било у једном укупном износу⁷²

4) потраживање, накнаде проузроковане штете, овај рок од три године почиње да тече од дана кад је оштећеник дознао за штету и штетника(субјективан рок) с тим што ово потраживање у сваком случају застарева за пет година од када је штета настала (објективни рок)⁷³

Од наведеног рока се одступа у случају када је штета проурокована кривичним делом, а за кривично гоњење је предвиђен дужи рок застарелости, јер у том случају захтев за накнаду штете према одговорном лицу застарева кад истекне време одређено за застарелост кривичног гоњења.⁷⁴ Наведени рок се не примењује ни код потраживања накнаде штете која је настала повредом уговорне обавезе, јер такво потраживање застарева за време одређено за застарелост те обавезе.⁷⁵

У посебном року од једне године застаревају:

1) потраживања накнаде за испоручену електричну и топлотну енергију, плин, воду, за димничарске услуге и за одржавање чистоће, кад је испорука односно услуга извршена за потребе домаћинства;

2) потраживање радио - станице и радио – телевизијске станице, употребу радио-пријемника и телевизијских пријемника:

3) потраживање поште, телеграфа и телефона за употребу телефона и поштанских преградака, као и друга њихова потраживања која се наплаћују у тромесечним или краћим роковима;

4) потраживање претплате на повремене публикације, рачунајући од истека времена за које је публикација наручена.⁷⁶

Сва потраживања која су утврђена правноснажном судском одлуком или одлуком другог надлежног органа, застаревају за десет година, па и она

---

⁶⁹ Чл. 372.300.

⁷⁰ Чл. 373.ст. 1. 300.

⁷¹ Чл. 374.ст. 1. 300.

⁷² Чл. 373.300.

⁷³ Чл. 376.ст.1. и 2. 300.

⁷⁴ Чл.377. ст.1.300.

⁷⁵ Чл. 376, ст. 3. 300.

⁷⁶ Чл. 378.ст.1. 300.

за које је законом предвиђен краћи рок застарелости.⁷⁷ Осим тога, и потраживања на основу осигурања живота застаревају у сваком случају за десет година.⁷⁸

3. СУДСКА ПРАКСА

1. „Тужилац, као ујак оставиоца, може захтевати у односу на туженог, стрица оставиоца, да се утврди да је његова пок. сестра, мајка оставиоца, у браку са пок. супругом, иза кога није вођен оставински поступак, стекла покретну и непокретну имовину, коју он надаље, као наследник другог наследног реда, има право да наслеђује“ Пресуда Апелационог суда у Нишу, Гж 3775/2018 од 12.07.2018. год. Извор: Правна база Paragraf Lex.

2. „Протеком рокова у коме су наследници имали право да захтевају заоставшину према чл. 144. Закона о наслеђивању од 11.05.1955. године наступила је преклузија, која има за последицу губитак права на законско наслеђивање. Тужиоци су протеком законског рока за остварење заоставштине иза пок. М. изгубили право на законско наслеђивање, јер је наступила законска преклузија која има за последицу одбијање тужбеног захтева“. Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 255/04 од 11.11.2004. год. Извор: Билтен судске праксе Врховног суда Србије за 2004. годину.

3. „Право на истицање наследноправног захтева, који не подлеже застаревању, престаје услед стицања својине путем редовног одржаја“. Пресуда Апелационог суда у Новом Саду, Гж 2921/2016 од 26.10.2016. год. Извор: Правна база Paragraf Lex.

4. „Протеком законом прописаног рока за остварење права на заоставштину престаје и само право на законско наслеђе – законска преклузија“. Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 255/2004 од 11.11.2004. год. Извор: Правна база Paragraf Lex.

5. „С обзиром да постоји могућност да се савесним држаоцем сматра и онај који поседује оставину без решења о наслеђивању, као и да се несавесним држаоцем сматра оно лице које оставину поседује на основу правоснажног решења о наслеђивању, постојање решења о наслеђивању није увек одлучно код процењивања да ли се ради о савесном или несавесном држаоцу.“ Одлука Окружног суда у Косовској Митровици, Гж. 385/94. Од 06.12.1994. год. Извор: Светислав Р. Вуковић, Коментар Закона о наслеђивању (са судском праксом, обрасцима, регистром појмова и прилогом), Пословни биро, Београд, 2007, 330.

6. „Како је оставиља умрла 1981. године, њена заоставштина није расправљена, а тужиља као законски наследник оставиље је тужбу за

---

⁷⁷ Чл. 379.ст.1. ЗОО.

⁷⁸ Чл. 380.ст.2. ЗОО.

утврђивање права својине по основу наслеђа поднела јула 2001. године, то је њено право захтевати заоставштину застарело применом члана 206. Закона о наслеђивању који је био на снази у време смрти оставиље.

Рок застарелости се има рачунати од момента смрти, а не од одлуке суда или подношења захтева.“ Пресуда Општинског суда у Гучи, П. Бр. 228/2001, од 25.9. 2002. год. и Пресуда Окружног суда у Чачку Гж. 51/2003. Извор: Слободан Панов – Оливер Антић, Породично право и Наследно право, Приручник за полагање правосудног испита, Projuris, Београд, 2017, 188.

4. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Закон о наслеђивању РС из 1995. године уместо раније одредбе о застарелости права на захтевање заоставштине из чл.141. Савезног ЗОН-а из 1955 године и чл. 139. Закона о наслеђивању СР Србије из 1974. године, новим чл. 221. под насловом „Незастаривост права наследника да захтева заоставштину“ прописује да право наследника да захтева заоставштину не застарева. Међутим, ово право није неограничено Оно је ограничено правилима о одржају, стицању од невластника и застарелости потраживања. За разлику од претходних Закона о наслеђивању, према новом ЗОН-у РС право привидног наследника, настаје услед одржаја, стицања од невластника и застарелости потраживања, а не због застарелости наследног права стварног наследника. Ово ново законско решење о незастаривости *hereditatis petitio* у поређењу са ранијим решењем значајно поправља и ојачава положај (правог) наследника, јер му омогућава бољу заштиту његовог субјективног наследног права, него што су то чинили претходни закони.

Branko MILETIĆ, LL.D

Assistant Professor

University of Pristina - Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

THE INOBSELETENESS OF THE RIGHT TO CLAIM INHERITANCE

Summary

Instead of the earlier provisions on prescription of the heir's right to claim inheritance stipulated in the Article 141 of the Law on Succession of the Federal Socialistic Republic of Yugoslavia from 1955. and in the Article 139. of the Law on Succession of the Socialistic Republic of Serbia from 1974, the new Law on Succession of the Republic of Serbia from 1995, in its Art. 221 entitled „The non-obsolescence of the right of the heir to claim inheritance” determines that the right of the heir to demand the inheritance (hereditary claim) is not subject to prescription. However, under the new Law, although this right is not limited in time, it is substantively limited by the rules on usucapion, acquisition from non-owners and prescription of claims. Consequently, if the actual (parent) heir claims the restitution of the inheritance from the possessor of the inheritance (apparent heir), the possessor has good defenses founded on rules on usucapion, acquisition from non-owners and prescription of claims, but he/she has no defense (exception) grounded on simple claim that the right of the parent heir is obsolete.

In this contribution, after short introductory remarks on hereditary claim, the author points out the differences between legislative solutions on prescription of this claim in the former Laws (Law on Succession of the Federal Socialistic Republic of Yugoslavia from 1955. and Law on Succession of the Socialistic Republic of Serbia from 1974.) and the solution in the new Law on Succession of the Republic of Serbia from 1995, analyzes and explains the constitutive elements of their content, and presents some court decisions in this area, concluding that the new solution on the non-obsolescence of the hereditary claim (hereditary claim) is in conformity with modern tendencies in comparative law, and, in contrast with former legislative solutions, represents a positive step forward, because it strengthens the position of the parent heir enabling him/her the better protection of his/her hereditary right.

Key words: *Obsolescence of the right to claim inheritance; non-obsolescence of the right to claim inheritance; usucapion, acquisition from non-owners; prescription of claims.*

ЛИТЕРАТУРА

Антић, Оливер, „Незастаривост наследничке тужбе“, *Правни живот*, бр. 12/1996.

Антић, Оливер. *Наследно право*, Номос, Београд, 2011.

Антић, Оливер – Балиновац, Зоран. *Коментар Закона о наслеђивању*, Номос, Београд, 1996.

Бабић, Илија. *Наследно право*, Службени гласник, Београд, 2008.

Бујуклић, Жика. *Forum Romanum*, (Римска држава, право, религија и митови), Правни факултет у Београду, Београд, 2012.

Вуковић, Светислав. *Коментар Закона о наслеђивању (са судском праксом, обрасцима, регистром појмова и прилогом)*, Пословни биро, Београд, 2007.

Ђорђевић, Владислав. „Правна средства за усклађивање правног и фактичког положаја наследника“, *Зборник радова Правног факултета у Приштини*, 1991.

Ђурђевић, Дејан, *Институције наследног права*, Службени гласник, 2010.

Ковачевић Куштримовић, Радмила – Лазевић, Мирослав. *Стварно право*, Puncta, Ниш, 2009.

Креч, Милан – Павић, Ђуро. *Коментар закона о наслеђивању, (са судском праксом)*, Народне новине, 1964, Загреб.

Марковић, Славко. *Наследно право*, Београд, 1981.

Месаровић, Коста. „Застарелост наследноправних захтева наследника“, *Гласник АКВ*, бр. 9/1967.

Милошевић, Мирослав. *Римско право*, Правни факултет, Београд, 2019.

Панов, Слободан – Антић, Оливер. *Породично право и Наследно право*, Приручник за полагање правосудног испита, ProJuris, Београд, 2017.

Планојевић, Нина. „Незастаривост hereditatispetitio“, у: *Новине у Закону о наслеђивању Србије из 1995. године (Прир. С. Сворџан)*, Правни факултет у Крагујевцу – Институт за правне и друштвене науке, Крагујевац, 1998.

Приџа Р. „стицање од привидног наследника“, *Гласник АКВ*, бр. 6/61, стр. 4-9.

Сворџан, Слободан, *Наследно право*, Правни факултет у Крагујевцу, Крагујевац, 2009.

Стеванов, М. „Наследноправни захтев и његова застарелост“, *Наша законитост*, бр.1-2/63.

Стојановић, Наташа. *Наследно право*. Правни факултет у Нишу, Ниш, 2011.

Финжгар, Алојзиј. „Наслеђивање“, у: *Енциклопедија имовинског права и права удрженог рада*, том II, Службени лист СФРЈ, Београд, 1978, 347-378.

ПРАВНИ ИЗВОРИ

Закон о наслеђивању (пречишћен текст), „Службени лист СФРЈ“, бр. 42/65.

Закон о наслеђивању, „Службени гласник СР Србије“ бр.52/74, 1/80 и 25/82 – други закон.

Закон о наслеђивању, "Службени гласник РС", бр. 46/95, 101/2003 одлука УС РС и 6/2015.

Закон о основама својинскоправних односа, „Сл. лист СФРЈ“, бр. 6/80, 236/90 „Сл. лист СРЈ“ бр. 29/96 и „Сл. гласник РС“, бр. 115/2005. - др. Закон.

Закон о државном премеру и катастру, „Сл. лист СФРЈ“, бр. 6/80, 36/90, „Сл. лист СРЈ“, бр. 29/ 96 и „Сл.гласник РС“, бр. 115/2005, - др. закон.

Закон о облигационим односима, „Службени лист СФРЈ“, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, „Службени лист СРЈ“, бр. 31/93, „Службени лист СЦГ“, бр. 1/2003 – Уставна повеља, и „Службени гласник РС“, бр. 18/2020.

Српски грађански законик (СГЗ) из 1844.

Швајцарски грађански законик (ШГЗ) из 1907.

Италијански грађански законик (ИГЗ) из 1942.